

ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА СХІДНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА КРИМСЬКОТАТАРСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА ЗАГАЛЬНОУЗІВСЬКИХ ДИСЦИПЛІН
ВИДАВНИЧИЙ ДІМ «ГЕЛЬВЕТІКА»
ЦЕНТР УКРАЇНСЬКО-ЄВРОПЕЙСЬКОГО
НАУКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

VIII КОНГРЕС СХОДОЗНАВЦІВ

20 грудня 2024 року

УДК 005.745:910(1-11)(062.552)
С 96

VIII Конгрес сходовознавців : збірник матеріалів, м. Київ,
С 96 20 грудня 2024 року. – Київ : Таврійський національний
університет імені В. І. Вернадського ; Львів – Торунь : Liha-Pres,
2024. – 244 с.

ISBN 978-966-397-464-4

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень,
поданих на VIII Конгрес сходовознавців, який відбувся на базі Таврійського
національного університету імені В. І. Вернадського 20 грудня
2024 року.

УДК 005.745:910(1-11)(062.552)

ISBN 978-966-397-464-4

© Таврійський національний університет
імені В. І. Вернадського, 2024
© Українсько-польське наукове видавництво
«Liha-Pres», 2024

НАУКОВИЙ КОМІТЕТ:

Валерій Борняк, доктор юридичних наук, професор (Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського);

Олександр Бессараб, кандидат філологічних наук, доцент (Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського);

Ольга Шарагіна, кандидат філологічних наук, директор ННІ філології та журналістики (Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського);

Сергій Бабій, доцент (Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського);

Таміла Сеїтязєва, кандидат філологічних наук (Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського);

Марсель Ердал, професор (Франкфуртський університет імені Йоганна Вольфганга Гете, Німеччина);

Озкул Чобаноглу, професор (Університет Хаджеттепе, Анкара, Туреччина);

Хакан Кирилми, професор (Університет Бількент, Анкара, Туреччина);

Олексій Хамрай, професор (Інститут сходознавства імені А. Кримського НАН України);

Ласло Кароль, доцент (Упсальський університет, Швеція);

Мажена Годзінська, доктор філософії з культурної антропології (Варшавський університет, Польща);

Ібрагім Шахін, доцент (Егейський університет, Ізмір, Туреччина);

Уміт Їлдиз, доцент (університет Акденіз, Анталія, Туреччина);

Ірина Дрига, доцент (Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського);

Ольга Мавріна, доцент (Інститут сходознавства імені А. Кримського НАН України);

Мехмед Челенк, доцент (Університет Улудаг, Бурса, Туреччина).

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Емірамзасва Афізе Саїтмустафаївна, старший викладач кафедри кримськотатарської філології та загальноузівських дисциплін ННІ філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;

Арнаутова Айше Рустемівна, старший викладач кафедри кримськотатарської філології та загальноузівських дисциплін ННІ Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;

Бабій Сергій Миколайович, доцент, завідувач кафедри східної філології ННІ філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;

Радченко Юрій Юрійович, старший викладач кафедри східної філології ННІ філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського.

КООРДИНАТОРИ КОНГРЕСУ:

Емірамзасва Афізе Саїтмустафаївна, в.о. завідувачки кафедри східної філології ННІ філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;

Челік Катерина Степанівна, старший викладач кафедри східної філології ННІ філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського.

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА КРАЇН БЛИЗЬКОГО І СЕРЕДНЬОГО СХОДУ

Білокопитова Н. І., Ель Гуесаб К.

Історико-філософська сутність тюркського суфізму 10

Видрін А. А.

Лексична репрезентація релігійного змісту в арабських пареміях 14

Дрига І.-В. А.

Первинний аналіз рукопису Омеляна Пріцака «Походження Русі»
(том 3 «Східні джерела») 16

Іванов О. Ю.

Експансія російської імперії в Середній Азії в першій чверті XVIII ст.:
реальні та приховані цілі царату 20

Kistol A. I., Mo'men Nemer Daoud

The Origins of Arabic Inscriptions on Golden Horde Mirrors Discovered
in Ukraine 24

Корзакова Х. Б.

Культура неєврейського населення Юдеї в елліністичну епоху
на прикладі «Сидонської» поховальної печери в місті Мареша 28

Кривохижа Р. Р.

Військово-політична діяльність еміра Тимура на території
сучасного Афганістану 30

Ліхтей І. М.

Єврейське питання на Закарпатті на початку 20-х років XX ст. 34

Рубльова Р. І., Демченко Я. В.

Релігійна архітектура Близького Сходу: символізм та ідентичність 38

Ціватий В. Г.

Публічне мовлення і дипломатичне ораторське мистецтво
у сфері міжнародних відносин на Близькому Сході
(арабське середньовічне красномовство і комунікація) 42

НАПРЯМ 2. КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА КРАЇН АЗІАТСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОГО РЕГІОНУ

Абашнік У. В.

Культурна спадщина у фільмах жахів Сінгапуру початку 21-го ст. 47

Ганус С. О.

Ренесансна «юність» західноєвропейської китаїстики 51

Годжал С. С.

Історичний туризм в Австралії на сучасному етапі 56

Долик О. С.

Життя та діяльність Чжен Хе: шлях від в'язня до адмірала 59

Індиченко Г. В.

Міжнародна конференція з фізики напівпровідників у Японії 1966 р.
як поштовх до розвитку українсько-японських наукових зв'язків..... 63

Карпіцький М. М.

Передумови розуміння свідомості в Айтареї Упанішаді 66

Козловський С. О.

Становлення відносин між Візантією та Китаєм у ранньому
Середньовіччі (VI-VIII ст.) 70

Комісаров К. Ю., Бедрій І. М.

Проблема інтерпретації назви у процесі перекладу роману
«火花» сучасного японського письменника Наокі Матайоші
українською мовою 75

Малахова Ю. В.

Передумови створення першого україномовного підручника
з японської мови в Україні «Японська мова: Теоретико-практичний
курс японської мови. Підручник для вжитку на курсах східних мов
ВУНАС» у 1926 році Ф. Пущенком..... 79

Метелєв І. Т.

Країна золотих пагод: захист культурної спадщини М'янми
в ХХІ ст. 81

Новікова О. В.

Зв'язок тексту та зображення у творах серії «53 станції дороги
Токайдо» Утагава Кунісади на прикладі творів з колекції
Музею Ханенків 85

Пан Лун

Китайська естрадна музика в рецепції Йерун де Клота 89

Peña Llanes J. J.

Preserving the past, building the future: Cultural Heritage
and Regional Integration in ASEAN 92

Фальковський А. О.

Об'єкти Світової культурної спадщини Шрі-Ланки
та їх адміністративно-правовий захист 96

НАПРЯМ 3. ТУРЕЧЧИНА, КРИМ ТА ТЮРКСЬКИЙ СВІТ**Бубенок О. Б.**

До питання про походження топоніма *Тепсень* 99

Власов О. А.

Форми посуду кримськотатарської кераміки на основі музейних,
архівних, літературних джерел 102

Дрига І. М.

Сучасний стан корпусної лінгвістики в Туреччині 107

Іванов В. М.

Караїмська громада м. Харкова: історія і сьогодення..... 110

Капуловський Я. О., Меміш О. М.

Економічні зв'язки Кримського ханства з Україною 114

Кобринець О. С.

Гастрономічна пара «хліб-сіль» в українських і турецьких пареміях . 116

Покровська І. Л.

Специфіка семантики фразеологізмів з компонентом-онімом
у сучасній турецькій мові 118

Poltorak V. M.

Crimean Tatars among the Ottoman Cossacks during the Eastern War..... 120

Самченко Ф. Т.

Питання османського спадкування трону очима
венеціанських дипломатів 124

Тортіка М. В.

Місце А. Бенароя та євреїв Солуні в соціал-демократичному русі
Османської імперії 129

2. Економічна історія України : Історико-економічне дослідження: в 2 т. / [ред. рада: В. М. Литвин (голова), Г. В. Боряк, В. М. Геєць та ін.; відп. ред. В. А. Смолій; авт. кол.: Т. А. Балабушевич, В. Д. Баран, В. К. Баран та ін.]; НАН України, Ін-т історії України. К.: Ніка-Центр, 2011, Т. 1, С. 460–463.

3. Мельник Л. Україна і Крим в історичних взаєминах. Відбитка із журналу «Визвольний шлях», чч. VIII, IX і X, 1982 р. Лондон: Українська Видавнича Спілка, 1982. С. 13–14.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-464-4-30>

Кобринець О. С.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна*

ГАСТРОНОМІЧНА ПАРА «ХЛІБ-СІЛЬ» В УКРАЇНСЬКИХ І ТУРЕЦЬКИХ ПАРЕМІЯХ

Народна творчість – це візитна картка етносу. Саме у фольклорі відображаються історія, обрядові традиції, ментальність, гастрономічні уподобання і цінності нації.

В українському фольклорі досить поширеною є гастрономічна пара «хліб-сілля». Українська гостинність і щедрість завжди пов'язувались з хлібом-сіллям. Хліб-сілля, тобто паляницю із сіллям, за давніми традиціями подавали на знак гостинності та поваги до гостей. Крім того, привітання хлібом-сіллям було своєрідним обрядом очищення і захисту господарів дому, адже сілля вважалася оберегом від чорного ока та злих побажань. Ця гастрономічна пара увійшла до наступних українських паремій: *Без солі, без хліба – немає обіда. Без солі не смачно – без хліба не ситно. Хліб та сілля, стриб та й сів. Без хліба і солі стіл кривий. Хліб-сілля їж, а правду ріж! Їж хліб з сіллям та з водою, живи правдою святою. Як хліба і солі доволі, то й тихо в хаті. Їж хліб з сіллям, з водою, живи правдою святою. Спасибі за розсіл, а хліб свій та й сілля. Ласа віця до солі, коза до волі, а дівчина до кохання. Сілля – омаста, масло – окраса. Без солі, без хліба погана бесіда.* Приблизним змістовим турецьким аналогом останнього прислів'я з

гастрономічним компонентом є: *Evvel taam, sonra kelam.* (досл. *Спочатку їжа, потім розмови.*). Спостерігаємо вживання рими: *хліба – обіда, їх – ріж, водою – святою, хліба – бесіда*. Рима часто використовується у пареміях з метою кращого запам'ятовування.

Українські фразеологічні вирази: «водити хліб-сіль» означає *бути з ким-небудь у дружніх стосунках; товаришувати*; «ділити хліб-сіль» – *харчуватися разом з кимось; (перен.) жити спільними турботами, «відвідати хліба-солі» – завітати до когось у гості, «запросити на хліб та сіль» – запросити до себе у гості*. Вище зазначені чотири вирази є різновидом метонімії, а саме синекдохою, коли окрема частина вказує на ціле (хліб-сіль = їжа в цілому).

В турецькій мові ми знайшли декілька паремій з одночасним використанням цього виразу, але в інверсованій формі (*сіль-хліб*): *Bizde tuz ekmek hakkını unutmamak var.* (досл. *У нас право на сіль-хліб (=благодійний вчинок) забувати не можна.*) / *Tuz ekmek hakkını bilmeyen kör olur.* (досл. *Той, хто забуває вдячність за сіль-хліб, стає сліпим.*) / *Tuz ekmek bilmeyen, itten kötüdür.* (досл. *Той, хто не цінує солі-хліба, гірше за собаку.*) / *Tuz ekmek hakkı bilmeyen itten kötüdür.* (досл. *Той, хто не поважає права на сіль-хліб, гірше за собаку.*) / *Tuz ekmek hakkını bilmeyen, akıbet kör olur.* (досл. *Той, хто не поважає права на сіль-хліб, стає сліпим.*), а також декілька фразеологічних висловів: «*tuz ekmek düşmanı*» (досл. *ворог солі-хліба* = невдячний; той, хто зрадив людину, яка зробила йому добро або нагодувала), «*tuz ekmek hakkı*» (*право, отримане за гарний, благодійний вчинок* = вдячність).

При перекладі на турецьку з української знаходимо тлумачення *Хліб та сіль!* у значенні перефрази побажання приємного апетиту *Boğaz ola!*

Цікаві вислови народної мудрості знаходимо у турецькій мові окремо з лексемою *сіль*: *Lezzetsiz çorbaya tuz kâr etmez.* (досл. *Несмачному супу сіль користі не принесе.*); *Tatsız aşı tuz neylesin, akılsız başa söz neylesin.* (досл. *Що сіль для несмачної страви, що слово для бездумної голови.*); *Torbada tuzun, kahvede sözün olmalı.* (досл. *У торбі повинна матися сіль, а до кави слово.*); *Tuzdan leziz, sudan aziz bir şey olmaz.* (досл. *Немає нічого смачнішого за сіль та найдорожчого за воду.*); *Yoğurdu tuz, insanı söz öldürür.* (досл. *Сіль вбиває йогурт, а людину слово.*). В останньому прислів'ї зазначимо вживання метафори (*сіль / слово вбиває*). Спостерігаємо порівняння (*що сіль – що слово; нічого смачнішого за сіль та найдорожчого за воду*) та епітети з префіксом *без-* (*lezzetsiz, tatsız, akılsız*).

Висновки. Розглянуті паремії та фразеологізми відображають ставлення до основних продуктів у житті людини будь-якого етносу – хліба і солі. Прислів'я та приказки носять повчальний характер. В них демонструються людські та життєві цінності, вікові традиції та обряди,

важливість поважного ставлення до їжі. Серед стилістичних та художніх засобів виокремлено риму, ритм, порівняння, епітети, метафору, синекдоху.

Література:

1. Тематичний словник популярних українських прислів'їв та приказок з коментарями. Вид. 3-тє, доп. і переробл. / В. М. Северинюк. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2014. 176 с.
2. Фразеологічний словник української мови: у 2 т. / Уклад.: В. Білоноженко та ін. К.: Наукова думка, 1999. Вид. II. 980 с.
3. Aksoy Ömer Asım. Atasözleri ve deyimler sözlüğü. 1-2 Cilt. İnkilap Yayınları, 2015. 220 s.
4. Sarı Sümeyya. Bir Yiyecek Olarak Ekmek ve Ekmekle İlgili Atasözleri ve Deyimler. Lisans Tezi. Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü. 29 Mayıs Üniversitesi, İstanbul, 2014. 67 s.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-464-4-31>

Покровська І. Л.

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри тюркології*

*Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

СПЕЦИФІКА СЕМАНТИКИ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОМПОНЕНТОМ-ОНІМОМ У СУЧАСНІЙ ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ

У сучасній лінгвістиці актуальним є з'ясування ролі онімів у складі фразеологічних одиниць. Оніми (власні назви) – це індивідуальні найменування окремих одиничних об'єктів, це певні реалії, що в мові називають дійсно існуючий або вигаданий об'єкт, особу чи місце, що є неповторним та єдиним у своєму роді [1]. Більшість власних назв можуть входити до складу фразеологічних одиниць, зокрема власні назви з'являються тоді, коли індивідуальне розрізнення набуває суспільної значущості. Ми виділили такі групи онімів, що можуть входити до складу фразеологічних одиниць: особові імена людей (антропоніми), що дають широкий спектр категорій імен, що, у свою чергу, пов'язано з історією, культурою, особливостями психології людей, із традиціями; назви географічних об'єктів (топоніми); назви